

## نقش زنان در بستر سازی حکومت مهدوی در بیانیه گام دوم انقلاب

زهرا سادات میرفتحی زاده<sup>۱</sup>

### چکیده

همه انسان ها در برابر امام عصر خود مسئول هستند زنان علاوه بر نقش عمومی می توانند در مواردی به طور خاص ایفای نقش نموده و زمینه های ظهور را فراهم نمایند. در نتیجه عموم جامعه از توانمندی و ظرفیتهای زنان به ویژه در عرصه جهاد فرهنگی ، نشر معارف دینی، نهادینه کردن فرهنگ انتظار و حضور مؤثر در دگرگونیهای فرهنگی و اجتماعی بهره گرفته اند. هدف کلیدی گام دوم انقلاب زمینه سازی مقدمات ظهور حضرت ولی عصر (عج) است. بیانیه گام دوم مبنی بر حرکت در زمینه تحقق ظهور حضرت مهدی (عج) است. انقلاب اسلامی در دومین گام خود که خودسازی، جامعه پردازی و تمدن سازی است، نیازمند نقش و رسالت زنان به عنوان یکی از ارکان زمینه ساز و پایه در بستر سازی این مهم با پرورش نیروی انسانی سالم و صالح است. هدف این مقاله بررسی نقش زنان در بستر سازی حکومت مهدوی؛ با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و رهنمود های رهبر معظم انقلاب است.

کلیدواژه گام دوم انقلاب ، حکومت مهدوی ، رسالت زنان ، مکتب اسلام

---

<sup>۱</sup> طلبه پایه پنجم حوزه علمیه زینب کبری (سلام الله علیها)

خداوند، انسان را از «نفس واحده» آفریده و در مبدأ آفرینش، هر دو از یک گوهرند و امتیازشان تنها بر پایه‌ی اوصاف و اخلاق کسبی است. بر مبنای معارف قرآن، تمام حقیقت انسان، روح اوست و شناخت زن و مرد، نه از راه جنسیت، که از راه انسانیت میسر است و این دو صنف، در مقام خلیفه‌ی الهی و در مسیر هدایت و رسیدن به کمالات و فضائل برابرند و جنسیت، تأثیری در دستیابی زن و مرد به ارزشها و کمالات ندارد. همه انسان ها در برابر امام عصر خود مسئول هستند و برای زمینه سازی ظهور آن حضرت وظایفی را بر عهده دارند. در دوران غیبت و پنهان زیستی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف باورمندان مهدویت دارای رسالت و مسئولیت خطیری می باشند. زنان علاوه بر نقش عمومی که همه انسان ها عهده دار هستند، می توانند در مواردی به طور خاص ایفای نقش نموده و زمینه های ظهور را فراهم نمایند و این مسئله، اهمیت نقش زنان را در زمینه سازی ظهور روشن می نماید؛ زیرا قلمرو و نفوذ زنان در جامعه و ابعاد مختلف آن، دارای گستره وسیعی می باشد؛ یعنی علاوه بر جامعه، در خانواده و مدرسه و... جهت تربیت نسل منتظر و پرورش یاران خاص حضرت، نقش بی نظیر و بی بدیلی را بر عهده دارند. از این رو زنان منتظر به خاطر جایگاه مهم اجتماعی، و خانوادگی در صورت انجام صحیح مسئولیت، منتظران و جامعه منتظران را به سوی جامعه ایده آل مهدوی سوق خواهند داد. پیرامون نقش زنان پژوهش ها و تألیفات فراوانی صورت گرفته از جمله نقش زنان در اقتصاد از دیدگاه حضرت امام خمینی (س) اثر بتول امین جعفری (۱۳۹۸) حاصل این پژوهش به صورت کاربردی انجام شده و تلفیق آن با نظرهای حضرت امام (ره) است، از پنج بخش جایگاه فعالیت اقتصادی زنان، اهمیت کار زنان در خانه و بیرون از خانه و نمونه داده ها و جداولی آماری همراه با نمودارها پس از تحقیق تجربی انجام شده توسط نگارنده در شهر اصفهان با موضوع «نقش زنان در توسعه اقتصادی» که با مباحث اصلی مقاله ارتباط صد در صد مستقیم دارد ارائه گشته است. همچنین در کتاب کتاب نقش زنان در تاریخ اسلام تألیف محمود سامانی (۱۳۹۰) که به بررسی شرح حال عده ای از زنان اسوه که در حوادث صدر اسلام نقش داشته اند و به لحاظ اخلاقی و تربیتی الگوی زن مسلمان به شمار می روند، در دفترهای مختلف پرداخته است. و در کتاب دیگری با عنوان کتاب نقش زنان در نهضت حسینی تألیف زهرا فخر روحانی (۱۳۸۷) که به بررسی نقش زنان در حماسه حسینی در ده بخش از جمله بانوانی که در کربلا به شهادت رسیدند، بانوانی که همسر و فرزند خود را تقدیم نمودند، بانوان قبیله بنی اسد و... پرداخته است. همچنین در مقالات مختلف از جمله نقش زنان در شکل گیری فضاهای شهری اثر محمد مهدی مولایی و آرزو لطفی (۱۳۹۸) که هدف آن بررسی روند تاثیر پذیری زنان از سیمای شهری حضور و عدم حضور در شکل گیری و طراحی فضاهای شهری و همخوانی با نیازهای آنان بود بررسی جایگاه و نقش زنان خاورمیانه در مشارکت سیاسی اثر زهرا پیشگاهی فرد، محمد زهدی گهرپور (۱۳۸۹) که به بررسی تطبیقی جایگاه کشورهای منطقه در رتبه بندی دموکراسی جهانی و میزان مشارکت سیاسی و اقتصادی زنان منطقه، سعی در شناسایی دلایل

این موضوع دارند که در نهایت، با دسته بندی موانع مشارکت سیاسی زنان، به موانع سیاسی، فرهنگی، آموزشی و همچنین موانع فیزیولوژیکی به نتیجه گیری از مباحث طرح شده پرداخته است در مطالعات انجام شده به نقش و جایگاه زنان در عرصه های مختلف اشاره اما مقاله حاضر به نقش زنان در حکومت مهدوی با ساختاری مستقل اشاره دارد.

هدف انقلاب اسلامی بستر سازی برای ظهور حضرت مهدی(عج) بود به طوری که به فرموده رهبر معظم انقلاب اسلامی این انقلاب احیاگر اسلام ناب محمدی (ص) و سرآغاز تحولات عمیق و سریع در جهان و مبشر سقوط و اضمحلال قدرت های استکباری و امپراطوری های بزرگ شد. انقلاب اسلامی ریشه در فرامین الهی دارد؛ بنابراین از آنجایی که مسیر امام زمان(عج) مسیر پیامبران و هدف اش برقراری عدالت است رهبر کبیر انقلاب با پیروزی این انقلاب الهی زمینه ساز تحقق حکومت مهدوی شدند. از آنجایی که برای بستر سازی حکومت مهدوی دو بخش «تولید فکر» و «پرورش انسان» باید تأمین شود، نقش بانوان دارای جایگاه ویژه ای است. زنان علاوه بر نقش عمومی که همه انسان ها عهده دار هستند، می توانند در مواردی به طور خاص ایفای نقش نموده و زمینه های ظهور را فراهم نمایند و این مسئله، اهمیت نقش زنان را در زمینه سازی ظهور روشن می نماید. برای دستیابی به این مهم، شناخت جایگاه زن در ابعاد مختلف لازم است تا بتوان در پرتو آن به چگونگی تأثیرگذاری زن در ابعاد گوناگون پرداخت. مسئولیت های زنان در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی در بستر سازی قیام حضرت و برپایی دولت کریمه مهدوی بیان میشود. در این مقالات برای بیان نقش زنان در زمینه سازی ظهور، از کتاب های روایی و تحلیلی و سایت های اینترنتی مرتبط با مهدویت استفاده شده است لذا در این مطالعه به همین نقش از دیدگاه بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته می شود.

## مفهوم شناسی

### ظهور

ظهور در لغت به معنای آشکار شدن و نمایان شدن است<sup>۱</sup> منظور از واژه ظهور در مهدویت ظاهر شدن حضرت مهدی از پنهان زیستن طولانی برای قیام و برپایی حکومت عدل جهانی است<sup>۲</sup>. قیام حضرت

<sup>۱</sup> معین محمد، فرهنگ فارسی، تهران، دیبا، ۱۳۸۸

<sup>۲</sup> سلیمانیان، خدا مراد فرهنگ نامه مهدویت، ص ۷۸

مهدی آخرین حلقه مبارزه حق و باطل است که از آغاز جهان برپا بوده است و مهدی موعود تحقق بخش اهداف و نتیجه همه انبیا و اولیا و مبارزان راه حق است.<sup>۱</sup>

## انتظار

انتظار در لغت به معنای چشم به راه بودن و چیزی را چشم داشتن است.<sup>۱</sup> انتظار به حالت کسی گفته میشود که از وضع موجود ناراحت است و برای ایجاد وضع بهتر تلاش میکند.<sup>۲</sup> از نظر اصطلاحی انتظار در مباحث مهدویت به معنای تلاش و کوشش معنادار علمی و عملی برای ایجاد پیوند ولایی و معنوی با امام زمان در زمینه فردی، خانوادگی و اجتماعی است. در مذهب تشیع انتظار عبارت است از ایمان استوار بر امامت و ولایت حضرت ولی عصر، امید به ظهور مبارک آن حجت الهی و آغاز حکومت صالحان. انتظار فرج در اسلام نوعی آمادگی برای پاکشدن، پاک زیستن و برای شرکت در نهضت عظیم که آغاز آن ظهور حضرت و پایان آن شکست تاریکیها و نتیجه آن برپایی حکومت عدل الهی است. انتظار به معنای زمینه سازی، مقدمه چیزی و آماده کردن استعداد و تهیه مقدمات است

## گام دوم انقلاب

در بیانیه «گام دوم انقلاب» که میتوان آن را منشور انقلاب اسلامی در نقطه عطف چهل سالگی ارزیابی کرد، محورها، فرازاها و نکته‌های بسیار مهمی موج میزند که با تعمق و ژرف اندیشی در آن این حقیقت روشنتر میشود. با وجود اینکه همه امت مخاطب بیانیه گام دوم انقلاب هستند، اما توجه ویژه به حوزه زنان و خانواده به عنوان یکی از ارکان زمینه ساز و پایه در بستر سازی این امر بسیار حائز اهمیت است

## زنان در جامعه مهدوی

مواردی که برای فرد منتظر برشمرده می شود، برای زن و مرد یکسان است. ولی آن جا که بحث چگونگی زمینه سازی پیش می آید، زنان در زیر ساخت ها قرار می گیرند. امام خمینی رحمه الله علیه درباره زنان می فرمایند: «زن، مربی جامعه است. از دامن زن انسان پیدا می شود. مرحله اول مرد وزن صحیح، از دامن زن است. مربی انسان ها، زن است»<sup>۲</sup>. جایگاه و نقش زنان در جامعه مهدوی از نظر جایگاه فردی، نقش خانوادگی و تأثیر آنها بر اجتماع در پیش و پس از ظهور قابل بررسی است. برخی

<sup>۱</sup>. نظری منفرد، علی، تاریخ اسلامی امام مهدی از تولد تا رجعت.

<sup>۲</sup>. خمینی، روح الله، صحیفه نور، ج ۷، ص ۳۳۹

از زنان چنان شایستگی و منزلتی می یابند که جزء اصحاب و کارگزاران ویژه حضرت مهدی می شوند به گونه ای که ۵۰ نفر از ۳۱۳ یاران حضرت مهدی زن هستند. امام باقر فرمودند: «به خدا سوگند سیصد و اندی خواهند آمد و پنجاه نفر زن نیز در میان آنهاست». حضرت در ادامه در بیان ویژگیهای این ۳۱۳ نفر میفرماید: «هم النجباء و القضاء و الحکام و الفقهاء فی الدین؛ و آنان برگزیدگان، قضاوت کنندگان، حاکمان و فقیهان در دین هستند»<sup>۱</sup>. این ویژگیها از منزلت و جایگاه این ۵۰ زن برگزیده حکایت دارد. علاوه بر این پنجاه صحابی خاص چهارصد بانوی برگزیده نیز به همراه حضرت عیسی به کمک حضرت مهدی می آیند. پیامبر اکرم میفرماید: «عیسی بن مریم به همراه هشتصد مرد و چهارصد زن از بهترین و شایسته ترین افراد روی زمین خواهد آمد»<sup>۲</sup>. از دیگر زنانی که یاریگر حضرت هستند زنان برجسته ای هستند که دوباره زنده میشوند و رجعت میکنند. برخی از این زنان نامشان در متون دینی آمده است و برخی دیگر فقط از آمدنشان خبر داده شده است. طبری در دلایل الامهمه از مفضل بن عمر نقل کرده است که امام صادق فرمود: «همراه قائم سیزده زن خواهند بود»<sup>۳</sup>. برخی زنان چنان فعال و پویا عمل میکنند که نه تنها در رسالت اصلی خود که آماده سازی تربیت جامعه مهدوی است سرافراز هستند بلکه در عرصه های فعالیت دولت جهانی حضرت مهدی نیز کارگزاری و یآوری ایشان را برعهده میگیرند<sup>۴</sup> براساس روایات زنان در دولت مهدوی و در قیام آن حضرت شأن و منزلت ویژه ای دارند. تعیین تعداد زنان در روایات و حتی نام و ویژگیهای آنها دلیل بر جایگاه ویژه زنان در دولت مهدوی است.

زنان در عصر غیبت به تبعیت از الگوی جامع ولایت مدار اهل بیت (ع) و آموزه های جاودانه و نظام مند اسلامی در سه محور اساسی فردی، خانوادگی و اجتماعی به ترتیب به ایفای نقش مادری، همسری و انسان اجتماعی پرداخته و بویژه در حوزه اجتماع با حضور به هنگام، پویا، آگاه و مدبرانه و با درک موقعیت حساس آغازین عصر غیبت، ثابت کردند که حضور زن در اجتماع نه تنها حق برگرفته از نعمت اختیار و آزادی تکوینی که یک تکلیف دینی بشمار میرود. ازاین رو، مشارکت زنان در تحولات اجتماعی نشانه ماهیت تمدن ساز و متعالی مذهب امامیه است که مهم ترین ویژگی آن برخورداری از تفکر جامع توحیدی میباشد. این مهم الگویی قابل ارایه و دین شناختی از حضور زن در جامعه را به

<sup>۱</sup> . کارگر رحیم آینده جهان (دولت و سیاست در اندیشه مهدویت) ج ۱ ص ۲۸۳

<sup>۲</sup> الکورانی. معجم الاحادیث الامام المهدی علیه السلام (نقلا عن حياة خاتم الانبياء لباقر شريف القرشي) ص ۶۰: - مجلد ۱، صفحه ۴۸

<sup>۳</sup> الشيخ محمد بن جرير بن رستم الطبري الإمامي الصغير دلائل الإمامة -

<sup>۴</sup> معین الاسلام، زن منتظر و منتظرپروری با رسالتهای انگیزشی، شناختی و رفتاری.

نکته‌ی مهم اینکه امروز جمهوری اسلامی توانسته با اتکاء به مبانی الهی خود زنان توانمندی را در عرصه‌های گوناگون تربیت کند. تربیت این زنان فرصتی مهم برای پیشبرد حرف حق انقلاب اسلامی در موضوع زنان و فائق آمدن بر فرهنگ غلط غربی است.

## ۹-۴- هجوم به تفکر ظلم و تحقیر به اسم آزادی

نگاه انقلاب اسلامی به مقوله‌ی زنان درست در مقابل نگاه غربی قرار دارد. فرهنگ غربی با ایجاد یک «نامعادل» در مسئله‌ی زنان عملاً این قشر را وسیله‌ی «انتفاع» و بهره‌برداری‌های گوناگون قرار داده است:

یک نامعادله‌ی را بتدریج به وجود آورده‌اند؛ یک طرف ذینفع، یک طرف مورد انتفاع؛ بشریت را اینجوری تقسیم کرده‌اند. طرف ذینفع مرد است، طرف مورد انتفاع عبارت است از زن. این به طور آرام، با تدریج، با شیوه‌های گوناگون، با تبلیغات مختلف، در طول ده‌ها سال در جوامع غربی در درجه‌ی اول، و بعد در جوامع دیگر جا افتاده. شأن اجتماعی زن را اینجوری معرفی کردند... لذا در فرهنگ غربی اگر زن بخواهد در جامعه نمود پیدا کند، شخصیت پیدا کند، حتماً باید از جذابیت‌های جنسی خودش چیزی را ارائه بدهد. این فرهنگ است که «بحران زن» در جهان امروز را به وجود آورده است. دستاورد این نگاه غرب به زن نیز عملاً چیزی جز «ظلم و تحقیر» نبوده و بر این اساس رهبر انقلاب همواره از نگاه انتقادی و دست‌بالای انقلاب اسلامی در این زمینه سخن گفته‌اند:

از من سؤال کردند که شما در مقابل آنچه که غربیها درباره‌ی مسئله‌ی زن در کشور میگویند، چه دفاعی دارید؟ من گفتم: ما دفاع نداریم، ما هجوم داریم! ما در مسئله‌ی زن، از غرب طلبکاریم؛ ما مدعی غریبیم؛ آنها هستند که دارند به زن ظلم میکنند، زن را تحقیر میکنند، جایگاه زن را پائین می‌آورند؛ به اسم آزادی، به اسم اشتغال، به اسم مسئولیت دادن، آنها را مورد فشارهای روحی، روانی، عاطفی و اهانت شخصیتی و شأنی قرار میدهند؛ آنها باید جواب بدهند.<sup>۱</sup>

## ۱۰-۴- تقویت نقاط قوت زنانه همراه با ایمان و عفت

نگاه انقلاب اسلامی به زن برگرفته از مبانی اسلامی است. در نگاه اسلامی هم زن و هم مرد فارغ از «جنسیت» شان میتوانند در مسیر رشد و کمال حرکت کنند:

---

<sup>۱</sup> همان

«نگاه اسلام به جنسیت، یک نگاه درجه‌ی دو است؛ نگاه اول و درجه‌ی یک، حیث انسانیت است؛ که در آن، جنسیت اصلاً نقشی ندارد... در زمینه‌ی مسائل اصلی انسان - که مربوط به انسان است - زن و مرد هیچ فرقی ندارند. از سوی دیگر تفاوت‌های دو جنس در نقش‌ها و قالب‌ها نیز مورد توجه است:

«من متأسفم که گاهی خود خانم‌ها، خود بانوان، روی این مسئله حساسیت نشان می‌دهند که ما با مرد‌ها چه فرقی داریم؟ خب بله، در خیلی از مسائل هیچ تفاوتی نیست. نگاه اسلام نسبت به زن و مرد، نگاه انسان است؛ در مسئله‌ی انسانیت، سیر مقامات معنوی، استعداد‌های فراوان فکری و علمی هیچ تفاوتی نیست، اما قالب‌ها دو قالب است: یک قالب برای یک کار و یک صنف کار است، یک قالب برای یک کار دیگر است؛ البته کارهای مشترکی هم وجود دارد. در انقلاب اسلامی و در دفاع مقدس، زنانی ظهور کردند که می‌توانند تعریف زن و حضور او در ساحت رشد و تهذیب خویش، و در ساحت حفظ خانه‌ی سالم و خانواده‌ی متعادل، و در ساحت ولایت اجتماعی و جهاد امر بمعروف و نهی از منکر و جهاد اجتماعی را جهانی کنند و بن‌بست‌های بزرگ را درهم بشکنند. اقتدار و جذبه‌ی تازه‌ای به برکت خون این زنان مجاهد در عصر جدید، ظهور کرده است که زنان را ابتداء در جهان اسلام، تحت تأثیر قرار داد و دیر یا زود در سرنوشت و جایگاه زنان جهان، دست خواهد برد.

در «الگوی زن مسلمان» زن با نقاط قوت زنانه‌ی خود - که خدای متعال در وجود او به ودیعه گذاشته و مخصوص زن است - همراه با ایمان عمیق، همراه با استقرار ناشی از اتکاء به خداوند، و همراه با عفت و پاکدامنی - که فضای پیرامون او را نورانیت می‌بخشد - می‌تواند در جامعه یک نقش استثنائی اینگونه ایفا کند؛ هیچ مردی قادر به ایفای چنین نقشی نیست. مثل کوه استواری از ایمان، درعین حال مثل چشمه‌ی جوشانی از عاطفه و محبت و احساسات زنانه، تشنگان و محتاجان نوازش را از چشمه‌ی صبر و حوصله و عاطفه‌ی خود سیراب می‌کند. انسان‌ها در چنین آغوش پربرکتی می‌توانند تربیت شوند. اگر زن با این خصوصیات در عالم وجود نبود، انسانیت معنا پیدا نمی‌کرد. این، معنای ارزش زن و تشخص زن است؛ چیزی که مغز متحجر مادی غریبه‌ها نمیتواند آن را بفهمد.<sup>۱</sup>

## نتیجه‌گیری

انقلاب کبیر اسلامی ایران در حالی چهلمین سالگرد پیروزی خود را پشت سر گذاشت و قدم به دهه‌ی پنجم حیات خود نهاد که اگرچه دشمنان مستکبرش گمان‌های باطلی در سر داشتند اما دوستانش در

<sup>۱</sup> اسماعیل شفیعی سروسناتی، تعلیم و تربیت، جایگاه و عملکرد آن، پیش‌شماره ۱ موعود.

سراسر جهان، امیدوارانه آن را در گذر از چالش‌ها و به دست آوردن پیشرفت‌های خیره‌کننده، همواره سربلند دیده‌اند. در چنین نقطه‌ی عطفی، رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه‌ی گام دوم انقلاب» و برای ادامه‌ی این راه روشن، به تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه‌ی گذشته پرداخته و توصیه‌هایی اساسی به‌منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» ارائه فرموده‌اند. بیانیه‌ی «گام دوم انقلاب» تجدید مطلعی است خطاب به ملت ایران و به‌ویژه جوانان که به‌مثابه منشوری برای «دومین مرحله‌ی خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» خواهد بود و «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد. این گام دوم، انقلاب را «به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نفاذ) هست» نزدیک خواهد کرد.

در اندیشه ایشان، زوال تمدن غربی در حال رخ دادن است و هدف کلیدی گام دوم انقلاب، زمینه‌سازی مقدمات ظهور حضرت ولی عصر(عج) است. تمدن نوین اسلامی، غایت حرکت و چشم انداز مشترک امت اسلامی در سطح کلان و الگوی زندگی در جوامع اسلامی در سطح خرد است. درباره چگونگی دستیابی به تمدن اسلامی، در نظریه ایشان که با سیر تکوین جمهوری اسلامی ایران گره خورده است، فرآیندی قابل شناسایی است که در آن انقلاب، نظام سازی، دولت سازی و جامعه سازی، مقدمه دستیابی به تمدن نوین اسلامی دانسته می‌شود و در این بین نقش زنان در ایجاد این تمدن و بسترسازی حکومت مهدوی برجسته به نظر می‌رسد. زنان به عنوان یکی از ارکان اصلی جامعه ایمانی بوده و تدابیر جدی برای مشارکت هوشمندانه این گروه در عرصه‌های اجتماعی انجام گرفته است. افزایش منزلت اجتماعی بانوان، مشارکت آنان در ارتقای سطح سلامت معنوی جامعه، توانمندسازی آنان در حیطه آموزش و تعلیم در مبارزات فرهنگی و احتجاج با مخالفان، بسترسازی برای توسعه مدنی و طرح الگوی دین‌شناختی مبتنی بر نظام امامت در زمینه‌های گوناگون، ضرورت رویارویی جدی با مسایل اجتماعی و تعهد نسبت به سلسله مراتب ولایت معصوم و مسئولیت‌پذیری برای رشد و ارتقاء مؤثر در تمدن سازی اسلامی- شیعی از مهم ترین تدابیر و راهبردهایی است که در این زمینه باید انجام پذیرد. در این پژوهش، برآن بودیم تا ضمن برشمردن نقش و جایگاه زنان از منظر قرآنی و روایی، به نقش و جایگاه آن‌ها بسترسازی حکومت مهدوی بر پایه بیانیه گام دوم انقلاب که همچون راهی میان بر، رسیدن به این مهم را اسان تر می‌کند را بیان کنیم، تا نقش زنان که نقشی برجسته و بی‌بدیل است را در گام دوم انقلاب و برای رسیدن به حکومت مهدوی است، مشخص کنی



## منابع

قرآن.

۱. آقائهرانی، مرتضی و حیدری کاشانی، محمدباقر "خانواده و تربیت مهدوی، راهکارهای عملی برای تربیت نسل منتظر و مهدی یاور". تهران: کتاب یوسف. ۱۳۸۹.
۲. عمید، حسن. "فرهنگ فارسی عمید". تهران: فرهنگ. ۱۳۸۹.
۳. سلیمیان، خدامراد. "فرهنگنامه مهدویت". تهران: ناشر بنیاد فرهنگی. ۱۳۸۳.
۴. نظری منفرد، علی. "تاریخ اسلامی امام مهدی از تولد تا رجعت". قم: جلوه کمال. ۱۳۸۹.
۵. دهخدا، علی اکبر. "فرهنگ دهخدا". تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران. ۱۳۸۶.
۶. صافی گلپایگانی، لطف الله. "منتخب الاثر". قم: مؤسسه سیده المعصومه. ۱۴۱۹.

۷. علایی رحمانی، فاطمه و عباس قلی زاده، سیده سپیده. "نقش اجتماعی زنان در زمینه سازی جامعه مهدوی"، فصلنامه پژوهش های اجتماعی اسلامی، ۲۲(۳): ۹۵. ۱۳۸۵.
۸. مجلسی، محمدباقر. "بحارالانوار". بیروت: دار المعارف للمطبوعات. ۱۴۲۱.
۹. صدوق، محمد بن علی بن بابویه. "کمال الدین و تمام النعمه". تهران: کتابفروشی اسلامیة. ۱۳۷۷.
۱۰. کلینی، محمد بن یعقوب. "الکافی". تهران: دار الکتب الاسلامیه. ۱۳۷۵.
۱۱. مطهری، مرتضی "حماسه حسینی". تهران: انتشارات صدرا. ۱۳۷۹.
۱۲. هاشمی، ریحانه. "نقش زن در زمینه سازی ظهور". مرکز پژوهش های امام مهدی، انتظار موعود - شماره ۲۲. ۱۳۹۷.
۱۳. معین الاسلام، زن منتظر و منتظرپروری با رسالتهای انگیزشی، شناختی و رفتاری
۱۴. صادق سهرابی، با انتظار در خیمه‌اش در آییم، فصلنامه انتظار، ش ۵. ۱۳۸۹
۱۵. میرزا محمدباقر فقیه ایمانی، شیوه‌های یاری قائم آل محمد ناشر دیبا ۱۳۸۹
۱۶. محمدجواد طبسی، زنان در حکومت امام زمان، ناشر آذر، تهران ۱۳۹۵
۱۷. عبدالله جوادی آملی، زن در آیینه جلال و جمال، ناشر نوین چاپ، ۱۳۸۵
۱۸. اسماعیل شفیعی سروسستانی، تعلیم و تربیت، جایگاه و عملکرد آن، پیش‌شماره ۱ موعود. ۱۳۹۴
۱۹. سیدضیاء مرتضوی، امام خمینی و الگوهای دین شناسی در مسایل زنان، تهران ۱۳۸۷